

היום נלמד בעזרת ה':

סוכה דף מג

למדנו בדף הקודם שרבנן גזרו שלא ליטול לולב בשבת חול המועד, מחשש שמא יעביר את הלולב ד' אמות ברה"ר.

אי הכי יום ראשון נמי: אם כן מדוע ביו"ט ראשון שחל בשבת לא גזרו רבנן שלא ליטול לולב? אמנם במשנה מובא שמחשש סכנה תקנו רבנן שכל אחד יטול את הלולב בביתו ולא בבית המקדש, ולפי זה אין כבר חשש שיבוא להעבירו ד' אמות, בגלל שתקנה זו תזכיר לו שהיום שבת ואסור להוציא את הלולב מהבית לרה"ר. אך עדיין קשה מדוע קודם התקנה הזו לא גזרו בזה רבנן?

ראשון דאיתיה מן התורה: רבנן לא גזרו ביו"ט ראשון שמדאורייתא יש מצוה ליטול בכל העולם, אבל בשבת חול המועד שאז המצוה ליטול אינה חשובה כל כך שהרי מצוה ליטול רק במקדש (אמנם לאחר החורבן תקנו רבנן נטילה גם בשאר העולם) - גזרו רבנן אפילו במקדש (ויש כח לחכמים לעקור דבר מהתורה בצורה של 'שב ואל תעשה').

אי הכי האידנא נמי: מדוע בימינו לא נוטלים לולב ביו"ט ראשון שחל בשבת? הגמרא מתרצת שבני חוץ לארץ לא בקיאים בקיבועא דירחא, ובאמת בארץ ישראל נוטלים.

קיבועא דירחא: קביעות החודשים נעשתה על ידי בית דין שקידשו את החודשים (עד סוף תקופת האמוראים). במקומות הרחוקים מארץ ישראל לא היו יודעים האם בית דין קדשו את החודש ביום ה-ל' של החודש הקודם או למחרת (כלומר האם החודש שעבר היה חסר או מלא) ולכן מספק עשו שני ימים טובים. אבל בני ארץ ישראל יודעים מתי קדשו את החודש. ומשום כך לבני חו"ל אין נטילת לולב דוחה שבת ביו"ט ראשון, מפני שיש לחוש שמא הוא אינו יו"ט כלל ומעשה זה הוא חילול שבת (כדלהלן).

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

דאיתיה מן התורה בגבולין מנלן: מניין שישנה מצוה מהתורה ליטול לולב ביו"ט הראשון בשאר המקומות?

'ראשון' אפילו בגבולין: כלומר מכך שכתוב בסתמא 'ולקחתם לכם ביום (ה)ראשון' בלא הגבלת מקום - משמע שהמצוה בכל מקום. אבל האות 'ה' היתירה של 'הראשון' ממעטת שדווקא ביום הראשון דוחה הנטילה שבת ולא בשאר הימים. הגמרא מבררת מדוע הנטילה צריכה לדחות שבת והרי אין בה איסור (מדאורייתא)?

למכשירי לולב: הכשרת הלולב לצורך הנטילה כגון קציצתו מהמחובר לקרקע שהיא מלאכה האסורה בשבת – דוחה שבת. אמנם דוקא ביום הראשון שחל בשבת, אבל בשאר הימים אינה דוחה שבת (ומדאורייתא מותר רק ליטול לולב בשבת חול המועד, ומדברנן גזרו שאסור גם ליטול).

דין זה שמכשירי לולב דוחים את השבת הוא אליבא דרבי אליעזר, אך רבנן חולקים וסוברים שמכשירי המצוה אינם דוחים את השבת.

מ"ט דרבי אליעזר: רבי אליעזר לומד מ'ביום' (-אפילו בשבת) שדוחה שבת. ואילו רבנן לומדים מ'ביום' שמצות נטילת לולב היא רק ביום ולא בלילה. ואילו רבי אליעזר לומד שמצות נטילת לולב היא רק ביום מ'ושמחתם... שבעת ימים'. אבל רבנן לא לומדים מהפסוק הזה, כי היה אפשר ללמוד מפסוק זה בגזירה שווה מהנאמר כאן ובסוכה 'ימים' ('בסוכות תשבו שבעת ימים') שכמו שבסוכה המצוה ביום ובלילה כך גם בלולב, ולכן צריך ללמוד מ'ביום' שדווקא ביום.

וסוכה גופא מנלן (שמצותה גם בלילה): ישנם שתי אפשרויות ללמוד מ'ימים' שנאמרו בסוכה: א. ללמוד מלולב שנאמר בו 'ימים' והכוונה לימים בלבד. ב. ללמוד משבעת ימי המילואים (שנצטוו אהרון ובניו לשבת באהל מועד שבעת ימים ולא לצאת משם) והכוונה ליום ולילה, כפי שמפורש שם 'ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים'.

במקביל ישנם שתי אפשרויות לדמות את מצות לולב לאחת מהמצוות הנ"ל: א. מצות סוכה נוהגת כל היום וכך גם ימי המילואים, ואילו לולב נוהגת רק שעה אחת ולאחר מכן כבר יצא ידי חובה. ב. מצות סוכה נוהגת לדורות וכך גם מצוות לולב, ואילו מצות ימי המילואים נהגה רק לשעתה.

הגמרא מתרצת שלומדים גזירה שווה מהמילה 'תשבו' המופיעה בסוכה ובימי המילואים - ללמד שכמו בימי המילואים המצוה נוהגת יומם ולילה כך גם בסוכה.

למדנו במשנה לעיל - ערבה שבעה כיצד וכו', שערבה ביום השביעי של סוכות דוחה את השבת:

הגמרא מבררת: מדוע ערבה ביום השביעי דוחה את השבת ולא גזרו בה כמו בלולב (= שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר)?

רבי יוחנן מתרץ: לפי שמצוות נטילת ערבה במקדש אינה כתובה בתורה בפירוש, לכן אמרו שהיא תדחה את השבת כדי לפרסמה שהיא מן התורה.

ואף שגם מצוות לולב כל שבעה במקדש לא כתובה במפורש בתורה, היא אינה דוחה שבת משום הגזירה הנ"ל, לפי היא מסורה לכל כלומר שכולם חייבים במצוות לולב ויש לחשוש שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר, אבל מצוות ערבה במקדש שלוחי בית דין מביאים את הערבות למקדש מערב שבת, והכהנים מקיפים בה את המזבח, ואינה מצווה השייכת לכולם, ולכן אין לחשוש שמא יעבירו את הערבה ברה"ר.

- אי הכי כל יומא נמי לידחי? כלומר אם אכן אין לגזור בערבה שמא יעבירה ברה"ר, מדוע היא דוחה רק את היום השביעי שחל בשבת, שתדחה את כל אחד מהימים שחל בשבת?

- אתי לפקפוקי בלולב: יבואו לזלזל בלולב ולומר שאינה מצווה חשובה שהרי הוא דוחה רק את היום הראשון שחל בשבת, ואילו ערבה דוחה כל יום שחל בשבת.

- ולידחי ביו"ט ראשון? שערבה תדחה רק את היום הראשון שחל בשבת, כמו לולב?

- לא מוכחא מילתא: אם מצוות ערבה תדחה רק את היום הראשון לא יהיה בכך פרסום שהיא מן התורה, שיאמרו שמשום שהשבת נדחית לצורך מצוות לולב לכן היא נדחית אף לצורך מצוות ערבה.

- ולידחי בחד מהנך? מדוע ערבה דוחה דווקא את היום השביעי שחל בשבת, ולא את שאר הימים שחלו בשבת?

- כיון דקא מפקת לה מראשון וכו': חכמים רצו לקבוע שערבה תדחה דווקא יום מסויים - ראשון או שביעי, וכיון שאנו מוציאים את היום הראשון כפי שהתבאר מקודם, לכן אנו קובעים שהיא תדחה ביום השביעי.

כי אתא בר הדיא אמר לא איקלע: לעולם לא חל יום שביעי של סוכות בשבת, לפי שאם ב"ד רואים שהשנה יחול יום שביעי של סוכות בשבת הם מעברים את חודש אלול (או חודש אחר), וע"י כך הוא לא יחול בשבת.

כי אתא רבין וכו': לדעתם יום שביעי של סוכות כן יכול לחול בשבת, וא"כ קשה מדוע בני ארץ ישראל הבקיאים מתי נקבי חודש תשרי לא נוטלים ערבה כשחל יום השביעי בשבת? רב יוסף מתרץ שיתכן שבמקדש לא היו נוטלים את הערבה ביד אלא היו זוקפים אותה בצידי המזבח, וכיון שכיום אין בית מקדש ואין מזבח הרי שהמצווה היא ע"י נענוע, ולכן אין היא דוחה את השבת שהרי אין היא זכר למקדש.

אביי מקשה על רב יוסף: למדנו במשנה לעיל שלולב וערבה ששה ושבעה, משמע שדינם שווה - שאת שניהם קיימו בנטילה.

רב יוסף מתרץ: כל אחד קיימו כדינו - לולב בנטילה וערבה בזקיפה בצידי המזבח.

אביי מוסיף להקשות: במשנה לקמן כתוב שביום השביעי של סוכות היו **מקיפים** את המזבח שבע פעמים, משמע שהיו מקיפים אותו ברגל עם הערבה, וא"כ מוכח שהיו נוטלים את הערבה ביד!

רב יוסף מתרץ: כוונת המשנה שלאחר שזקפו את הערבה בצידי המזבח הקיפו אותו בלולב שנטלו בידיהם.

אביי מוסיף להקשות: למדנו בברייתא שפעם אחת חל שביעי של סוכות בשבת, והביאו מורביות (= נטיעות) של ערבה לעזרה מערב שבת, והבחינו בכך הבייתוסים (= שכפרו במצוות ערבה) וטמנו אותם תחת האבנים (= שהם מוקצה בשבת ובכך לא יוכלו להוציאם משם), למחרת בשבת הבחינו בכך עמי הארץ (= שהיו נשמעים לחכמים אבל לא היו בקיאים באיסור טלטול) והוציאו את הערבות מתחת לאבנים, והביאום הכהנים וזקפום בצידי המזבח, לפי שאין הבייתוסים מזדים **שחיבוט ערבה** דוחה את השבת. ע"כ הברייתא. מכך שהברייתא אמרה "שחיבוט ערבה" מוכח שהיו נטולים את הערבה ביד! **בכך נדחו דברי רב יוסף**.

(המשך בדף הבא ↓)

א"כ חוזרת הקושיא - שמצוות ערבה תדחה את השבת אף לאחר החורבן, שהרי היא דומה למקדש.

תירוץ: כיון שבחו"ל היא לא דוחה את השבת לכן אף בארץ ישראל היא לא דוחה, כדי שלא לעשות את עם ישראל אגודות אגודות, שלא יראה כשתי תורות.

למסקנת הגמרא: לאחר החורבן אין מצוות לולב דוחה את השבת גם ביו"ט הראשון ואפילו בארץ ישראל, כדי שלא לעשות את עם ישראל אגודות אגודות. ושתי המשניות (= הגמרא עסקה בהם לעיל מג.) שנאמר בהם ש"מוליכין את לולביהן להר הבית" ו"מוליכין את לולביהן לבית הכנסת" עוסקות בזמן שבית המקדש היה קיים, אלא שבמקדש היו מוליכם את לולביהן להר הבית ומחוץ למקדש היו מוליכין את לולביהן לבית הכנסת.